

Margaret Atwood

Alias Grace

Nuž, Grace, oslovil ma pán Kinneear. A kde je tvoja gazdiná?

Oznámila som, že sa necíti dobre a leží hore, ale ak niečo chce, sama mu to prinesiem. Poprosil o trochu kávy, keby mi to nerobilo problémy. Uistila som ho, že nie, hoci by to mohlo chvíľu trvať, lebo znovu budem musieť založiť oheň, a on povedal, že keď bude hotová, mám mu ju priniesť, a poďakoval mi ako vždy.

Prešla som cez dvor do letnej kuchyne. Za stolom tam sedela Nancy a vyzerala unavená, smutná a bola úplne bledá. Prihovorila som sa jej, že dúfam, že sa cíti lepšie, a ona potvrdila, že áno, a potom sa ma spýtala, čo robím, keď prehrabávam oheň, ktorý takmer vyhasol. Prezradila som jej, že mi pán Kinneear kázal pripraviť trochu kávy a odnieť mu ju.

Ale ja mu vždy nosím kávu, rozhorčila sa Nancy. Prečo požiadal teba?

Vysvetlila som jej, že určite preto, lebo tam nebola. Len som jej chcela ušetriť prácu, argumentovala som, lebo som vedela, že je chorá.

Ja ju odnesiem, povedala. A, Grace, bola by som rada, keby si tu dnes popoludní vydrhla podlahu. Je veľmi špinavá a už ma unavuje žiť v prasacom chlieve.

Nemyslím, že by s tým mala špina podlahy niečo spoločné, ale potrestala ma za to, že som sama zašla do miestnosti pána Kinneeara, čo bolo strašne nespravodlivé, lebo som sa jej len snažila pomôcť.

Hoci sa deň javil krásny a jasný, na poludnie začal byť veľmi ťaživý a zamračený. Nikde sa ani lístok nepohol a vzduch bol nesmierne vlhký, oblohu pokrývali oblaky, pochmúrne, žltastosivé, ale za nimi sa obloha ukazovala svetlá ako rozžeravený kov, a mala prázdny a zlovestný výraz. Za takého počasia sa často ťažko dýcha. No napriek tomu, v neskoré popoludnie, ak by všetko išlo ako zvyčajne, sedela by som možno vonku, aby som sa nadýchala čerstvého vzdu-

chu, a trochu by som obšívala, aby som dopriala nohám odpočinok, lebo stojím na nich takmer celý deň. Namiesto toho som kľačala na kolenách a drhla kamennú podlahu letnej kuchyne. Žiadala si umyť, ale radšej by som to urobila v chladnejšom počasí, lebo bolo tak horúco, že by sa na slnku upražilo aj vajce; a pot po mne stekal ako voda po kačici, ak ma ospravedlníte, že to podávam takto, pane. Strachovala som sa o mäso v komore, lebo okolo neho bzučalo viac múch ako obyčajne. Keby som bola Nancy, nikdy by som neobjednala taký kusisko mäsa v takomto horúcom počasí, lebo som si bola istá, že by sa pokazilo, čo by bola škoda a bola by to hanba, a mali ho dať do pivnice, lebo je tam chladnejšie. No ja som vedela, že nemá význam jej nič navrhovať, lebo by som to len schytala.

Podlaha bola špinavá ako v stajni a ja som premýšľala, kedy ju naposledy poriadne vydrhli. Samozrejme, najprv som ju pozametala, a vzápätí poriadne umývala, kľačala som s oboma kolenami na starej handre, lebo kameň je tvrdý, a s vyzutými topánkami a vyzlečenými pančuchami, lebo ak chcete urobiť dobrú robotu, musíte sa do toho poriadne zaprieť, rukávy som si vysúkala až nad lakte a sukňu a spodničky zastrčila za opasok zástery, čo robíte, pane, aby ste si ušanovali pančuchy a šaty, ako vie každý, kto niekedy drhol podlahu. Mala som dobrú štetinátú kefu na drhnutie podlahy a dobrú starú handru, s ktorou som ju utierala, pracovala som zo vzdialeného kúta a smerovala som dozadu ku dverám, lebo nechcete sa pri drhnutí dostať do kúta, pane, keď vykonávate takúto prácu.

Počula som, že do kuchyne za mnou niekto vošiel. Nechala som dvere otvorené, aby sa ku mne dostalo aspoň trochu vzduchu a aby tak podlaha rýchlejšie vyschla. Napadlo mi, že je to McDermott.

Nešliap mi po čistej podlahe, ty, so zablatenými čizmami, povedala som mu a naďalej som drhla podlahu.

Neodpovedal, ale ani neodišiel. Ostal stáť vo dverách a uvedomila som si, že mi hľadá na holé členky a nohy, také špinavé, aké len boli, a – prepáčte, pane – na pozadie, ktoré sa pri drhnutí dlážky pohybovalo sem a tam ako u psa, ktorý vrtí chvostom.

Nemáš nič lepšie na práci? spýtala som sa ho. Nie si platený za to, aby si tu stál a zísal. Pozrela som sa cez plece, a vôbec to nebol McDermott, ale sám pán Kinnear, s úškrnom na tvári, lebo to považoval za dobrý vtip. Vyštverala som sa na nohy, jednou rukou som si stiahla sukňu, s kefou v druhej, a špinavá voda mi kvapkala na šaty.

Ach, je mi to ľúto, pane, ospravedlňovala som sa. No pomyslela som si, prečo nebol taký slušný, aby povedal, kto je?

Nič sa nestalo, na kráľovnú sa môže pozerať aj mačka, a v tej chvíli, presne v tej chvíli vošla do dverí Nancy s tvárou bielou ako krieda a zelenou ako steňa, ale oči mala ostré ako orol.

Čo to má znamenať? Čo tu stváraš? Povedala to mne, ale myslela tým jeho.

Drhnem podlahu, madam, odvetila som. Ako mi kázala. Čo si myslí, že tu robím, pomyslela som si. Tancujem?

Odvrávaš, vyhrešila ma Nancy. Tvoja bezočivosť mi lezie na nervy. Ale nebola som drzá, len som jej odpovedala na otázku.

Pán Kinneer, ako keby sa ospravedlňoval – ale čo vlastne urobil? –, povedal: Chcel som len ešte jednu šálku kávy.

Ja ju spravím, vyhlásila Nancy. Grace, môžeš ísť.

Kam mám ísť, madam? spýtala som sa, keďže som mala podlahu umytú len spolovice.

Hocikam preč odtiaľto, odsekla Nancy. Bola na mňa veľmi našťavaná. A, preboha, vypni si vlasy dohora, dodala. Vyzeráš ako obyčajná šlapka.

Pán Kinneer oznámil: Budem v knižnici. A odišiel.

Nancy najprv prehrabla oheň v sporáku, ako keby naň útočila. Zavri hubu, lebo ti ta vletia muchy, vybehla na mňa. A nabudúce ju drž zavretú, ak vieš, čo je pre teba dobré.

Napadlo mi, že do nej hodím kefu a ešte aj kýbeľ so špinavou vodou a tak. Predstavovala som si, ako tam stojí, voda jej steká z vlasov po tvári, ako u niekoho, kto sa utopil.

No potom mi v sekunde došlo, čo sa s ňou deje. Videla som to dosť často už predtým. Jedenie čudných jedál v čudnom čase, nevoľnosť a zelený nádych okolo úst, to, ako začala naberať na váhe, ako hrozienko v teplej vode, a jej bizarné správanie a podráždenosť. Bola v chúlостivej situácii. Čakala prírastok. Mala problém.

Stála som tam a zízala na ňu, ako keby ma kopli do žalúdka. Ach nie, ach nie, opakovala som si v duchu. Srdce mi divo búchalo, akoby šlo o údery kladiva. To nemôže byť pravda.

V ten večer bol pán Kinneer doma a spolu s Nancy sa navečerali v jedálni, jedlo som im doniesla ja. Prezerala som si jeho tvár, pátrala na nej po známke pochopenia, či vie o Nancinom stave, ale nevedel to. Premýšľala som, čo urobí, keď to zistí. Sotí ju do jarku. Ožení sa s ňou. Nemala som potuchy, čo z toho, a nedokázala som pokojne prijať ani jednu z tých možností. Neželala som Nancy nič zlé a nechcela som, aby ju vyhodili a skončila by ako tuláčka bez domova na verejnej ceste a obeť vydaná napospas lotrom, no aj tak by nebolo fé-

rové a spravodlivé, aby skončila ako úctyhodná vydatá pani s prsteňom na prste, a navyše bohatá. Vôbec by to nebolo správne. Mary Whitneyová sa dopustila toho istého ako ona, a znamenalo to pre ňu smrť. Prečo by za ten istý hriech mali jedného odmeniť, a druhého potrestať?

Keď odišli do salóna, odpratala som veci zo stola ako obyčajne. Vtedy bolo už horúco ako v peci, cez sivé oblaky presvitало slnečné svetlo, hoci ešte nastal západ slnka a vládol pokoj ako v hrobe, bolo úplné bezvetrie, ale na horizonte už blikali blesky a bolo počuť slabé dunenie hromu. Keď je takéto počasie, počujete aj vlastný tlkot srdca; je to ako pri hre na schovávačku, keď sa skryjete a čakáte, kým vás nájdu, a vy neviete, kto to bude. Zapálila som sviečku, aby som videla na vlastnú večeru, ktorú som jedla spolu s McDermottom, studenú pečenú hovädzINU, lebo som sa nedonútila nič uvariť. Zjedli sme ju v zimnej kuchyni a dali sme si k nej pivo a trochu chleba, ktorý bol ešte vždy čerstvý a chutný, s jedným či dvoma kúskami syra. Potom som umyla riad po večeri a odložila ho.

McDermott si čistil topánky, pri večeri bol mrzutý a frflal, prečo nemôžeme mať riadne navarené, napríklad steak s mladým hráškom, čo jedli aj ostatní, a ja som podotkla, že hrach nerastie na strome a on by mal vedieť, kto ho bude jesť ako prvý, lebo ho bolo dosť len pre dvoch, a v každom prípade som slúžka pána Kinneara, nie jeho, a on odvetil, že keby som bola jeho, neohriala by som sa nadtľho, lebo som zlá a náladová striga a jediný liek pre mňa je hrubý opasok, a ja som odvetila, že sprosté slová ešte nikomu chlieb maslom nenatreli.

Počula som Nancin hlas zo salóna a pochopila som, že nahlas číta. Robila to rada, lebo mala pocit, že to pôsobí vznešene, no vždy predstierala, že to pán Kinneare od nej vyžaduje. Okno v salóne mali otvorené, aj keď sa tak mohli dostať dovnútra mole, a preto som ju počula.

Zapálila som ďalšiu sviečku a oznámila McDermottovi, že si idem ľahnúť, na čo iba dačo zahundral, vzal si svoju sviečku a vyšiel von. Keď bol preč, otvorila som dvere a vykukla na chodbu. Svetlo z okrúhlejšej lampy dopadalo cez poľootvorené dvere salóna a vrhalo plôšku svetla na chodbové dvere, Nancin hlas bolo počuť aj na chodbu.

Kráčala som potichu chodbou, sviečku som nechala na kuchynskom stole a oprela som sa o stenu. Chcela som si vypočuť príbeh, ktorý čítala. Bola to *Ja-zerná pani*, ktorú sme kedysi čítali spolu s Mary Whitneyovou, a zosmutnela som, keď som si na to spomenula. Nancy ju čítala dobre, hoci pomaly, a niekedy zastala na nejakom slove.

Úbohú bláznivú ženu práve omylom zastrelili a už išla dušu vypustiť, zatiaľ čo prehovorila niekoľko riadkov vo veršoch; považovala som to za veľmi me-

lancholickú časť, ale pán Kinneear nesúhlasil, lebo tvrdil, že je div, že by sa človek mohol pohnúť čo i len centimeter v romantických scenériách, ako sú tie v Škótsku bez toho, aby ho stretli bláznivé ženy, ktoré sa vždy vrhajú pred šípy a guľky, ktoré im nie sú určené, čo má aspoň tú výhodu, že ukončia ich vreštanie a utrpenie, alebo sa potom neustále vrhajú do oceánu v takom množstve, že sa more upchá ich utopenými telami, čo vážne ohrozí lodnú dopravu. Potom Nancy vyhlásila, že mu chýba naozajstný cit, a pán Kinneear odporoval, že nie, ale že je všeobecne známe, že sir Walter Scott vložil do svojich kníh toľko mŕtvol kvôli dámam, lebo dámy majú mať krv a nič ich tak neuspokojí ako krvácajúce telo.

Nancy ho radostne napomenula, aby bol ticho a správal sa spôsobne, lebo ho potrestá a prestane čítať, namiesto toho bude hrať na piano, a pán Kinneear sa zasmial a vyhlásil, že vydrží každé mučenie okrem tohto. Zaznelo slabé plesnutie a šuchot šiat a pomyslela som si, že mu určite sedí na kolene. Chvíľu bolo ticho, až kým sa pán Kinneear nespýtal Nancy, či nestratila jazyk a prečo je taká zamyslená.

Nahla som sa vpred, lebo som mala pocit, že ho už ide informovať o svojom stave a ja budem vedieť, akým smerom sa situácia vyvinie, ale ona mu to neprezradila. Namiesto toho mu povedala, že má obavy kvôli služobníkom.

Ktorému zo služobníkov, chcel vedieť pán Kinneear, a Nancy odvetila, kvôli obom, a pán Kinneear sa zasmial a povedal, samozrejme, v tomto dome sú traja služobníci, nie dvaja, a Nancy odsekla, že je od neho láskavé, že jej to pripomína, a že ho musí teraz opustiť, lebo má povinnosti v kuchyni, a zaznel ďalší šuchot a aj nejaký zápas, ako keby sa usilovala vstať. Pán Kinneear sa ešte hlasnejšie zasmial a kázal jej, aby ostala, kde je, lebo je to príkaz jej pána, a Nancy trpko vyštekla, že je za to platená, a potom ju utešoval a spýtal sa jej, s čím má v súvislosti so služobníkmi problémy. Hlavné bolo, či je práca vykonaná, podotkol, a vraj mu je jedno, kto mu bude čistiť čizmy, pokiaľ sú čisté, lebo poskytuje dobré mzdy, a za svoje peniaze chce dostať istú hodnotu.

Áno, odvetila Nancy, práca sa urobí, ale v prípade McDermotta len preto, lebo stojí nad ním s bičom, a keď ho pokarhala, že je lenivý, bol na ňu drzý, a ona mu dala výpoveď. Pán Kinneear povedal, že je to zachmúrený naničhodný lotor a nikdy ho nemal rád. A potom poznamenal: A čo s Grace? A nastrážila som uši, aby som ešte lepšie počula, čo hovorí Nancy.

Povedala, že som čistotná a v robote rýchla, ale že som v poslednom čase ostala veľmi hádavá, a premýšľa, že mi dá výpoveď; a keď som to začula, až som zbledla v tvári. Potom podotkla, že je na mne niečo, z čoho sa cíti dosť neprí-

jemne, a čudovala sa, či som celkom normálna, lebo ma počula niekoľko rás hovoriť nahlas samu so sebou.

Pán Kinnear sa zasmial a mávol rukou, že to nič nie je – aj on sa často rozpráva sám so sebou, lebo je najzhovorčivejší človek, akého pozná, a že som zaiste pekné dievča, lebo mám prirodzene jemné spôsoby a veľmi čistý grécky profil, a že ak ma oblečie do správnych šiat a prikáže mi, aby som držala hlavu vzpriamene a mala zavretú hubu, môže ma kedykoľvek vydávať za dámu.

Nancy poznamenala, že dúfa, že nikdy nič také lichotivé nepovie mne, lebo mi to len pomúti hlavu a povzbudí vo mne domnienky, aby som sa vyšvihla nad svoje postavenie, čo by pre mňa nebola nijaká výhoda. Ešte dodala, že nikdy nemal také priaznivé názory o nej, a on povedal dačo, čo som nepočula, a vzápätí sa rozhostilo mlčanie a bolo počuť len šuchot šiat. A potom pán Kinnear vyhlásil, že je čas ísť do postele. Tak som sa rýchlo vrátila do kuchyne a sadla si za stôl, lebo Nancy by sa nepáčilo, keby ma prichytila, ako ich počúvam.

No počúvala som ich aj neskôr, keď odišli hore, a začula som pána Kinneara povedať: Viem, že sa schovávaš, pod' von, hneď teraz, ty špinavé dievčisko, urob, ako ti vravím, lebo ťa budem musieť chytiť, a keď ťa...

A potom Nancin smiech a vzápätí tichý výkrik.

Hrmenie sa približovalo. Nikdy som nemala rada búrku a nepáčila sa mi ani vtedy. Keď som išla spať, zavrela som okenice, aby sa nijaký hrom nedostal dnu, a stiahla som si prikrývky nad hlavu, hoci bolo horúco a mala som pocit, že nikdy nezaspím. No zaspala som a prebudila sa v úplnej tme pre ohromný tresk, ako keby mal nadísť koniec sveta. Zúrila besná víchrica s hlukom bubnovania a dunením a ja som bola úplne bez seba od hrôzy, krčila som sa v posteli a modlila sa, aby sa to už skončilo, zatvárala som oči pred zábleskami svetla, ktoré presvitalo trhlinami v okeniciach. Dážď dopadal na zem ako pri potope sveta a dom sa kýval vo vetre, ako keď človek škrípe zubami, a bola som si istá, že každú chvíľu sa dom rozdelí na dva kusy ako loď na mori a klesne k zemi. A potom, tesne pri uchu, som začula, ako nejaký hlas šepká: *To sa nemôže stať.* Musela som sa vystrašiť a dostať záchvat, lebo som stratila vedomie.

Potom som zažila veľmi čudný sen. Snívало sa mi, že sa všetko znovu úplne upokojilo a že som vyšla z postele v nočnej košeli, odomkla som dvere na izbu, bosými nohami prešla po podlahe zimnej kuchyne a vyšla na dvor. Oblaky odvíjalo preč a mesiac jasne žiaril, listy na stromoch vyzerali ako strieborné pe-

rá a vzduch bol chladnejší a na dotyk ako zamat a cvrlikali svrčky. Zaňuchala som vlhkú záhradnú vôňu a ostrý zápach kurína a počula som aj Charleyho jemne erdžať zo stajne, čo znamenalo, že ktosi je nablízku. Stála som tam na dvore vedľa pumpy a mesačný svit dopadal vedľa mňa na vodu a mala som pocit, ako keby som sa nemohla hýbať.

Potom sa dve ramená prikradli ku mne zozadu a začali ma hladkať. Boli to mužské ruky a cítila som ústa toho istého muža na krku i líci, ako ma vášnivo bozkáva, a telom sa mi pritisol o chrbát, ale pripomínalo to hru na slepú babu, akú sa hrajú deti, lebo sa mi nepodarilo zistiť, kto to je, a ani som sa nevládala obrátiť a pozrieť. Zachytila som vôňu prachu na ceste a kože a pomyslela som si, že by to mohol byť podomový obchodník Jeremiah; potom sa to zmenilo na zápach konského trusu, tak som si pomyslela, že je to McDermott. No nedarilo sa mi zobudiť natoľko, aby som ho odstrčila. Potom sa vôňa znovu zmenila, a bol to tabak a jemné holiace mydlo pána Kinneara, a neprekvapilo ma to, keďže som od neho niečo také sčasti očakávala, a po celý ten čas som cítila, ako mi dychom čerí vlasy. A potom som mala pocit, že to nie je ani jeden človek z tých troch, ale iný muž, niekto, s kým som sa veľmi dobre poznala, dokonca od detstva, ale odvtedy som naňho zabudla, a toto ani nebolo prvýkrát, ako som sa s ním ocitla v takejto situácii. Cítila som teplo a po tele sa mi začínala zakrádať ospalá malátnosť a nútila ma ustúpiť a poddať sa, lebo urobiť to by pre mňa bolo oveľa ľahšie ako vzdorovať.

No potom som začula erdžať koňa a došlo mi, že to nie je Charley ani žriebä v stajni, ale úplne iný kôň. Ovládol ma veľký strach a telo mi úplne ochladlo a stála som, akoby paralyzovaná strachom, lebo som pochopila, že ten kôň nie je pozemský, ale svetlý kôň, ktorého vyšlú v Deň zúčtovania, a jazdec na ňom je Smrť, a bol to predstaviteľ Smrti sám, čo za mnou stál, ramenami ma objímal tesne ako železné páky, a ústami bez perí ma bozkával na krku, akoby bol do mňa zamilovaný. No tak ako hrôzu som cítila aj čudnú túžbu.

Vtom vyšlo slnko, nie kúsok po kúsku, ako keď bdieme, pane, ale úplne odrazu, s veľkou svetelnou žiarou. Ak by šlo o zvuk, bolo by to trúbenie na mnoho trúbok, a ramená, ktoré ma držali, sa roztavili. Tá žiara ma oslnila, a keď som zdvihla hlavu, videla som ju medzi stromami pri dome a takisto medzi stromami v sade, bolo tu množstvo sediacich vtákov, obrovských vtákov bielych ako ľad. Bol to zlovestný a neblahý pohľad, lebo vyzerali, akoby sa krčili, akoby boli pripravené vymrštiť sa a ničieť, pripomínali zhromaždenie vrán, ibaže boli biele. Mali ľudskú podobu, a boli to anjeli, ktorých biele róby sa vykúpali v krvi, ako stojí na konci Biblie, a sedeli a ticho súdili dom pána Kinneara a všetko v ňom. A potom som zbadala, že nemajú hlavy.

V sne som potom od čistej hrôzy stratila vedomie, a keď som prišla k sebe, ležala som v posteli, vo svojej komôrke s quiltom vytiahnutým až po uši. No potom ako som vstala – lebo už svitalo –, zistila som, že lem mojej nočnej košele je vlhký a na nohách mám stopy po zemi a tráve, a pomyslela som si, že som zrejme chodila povonku bez toho, aby som vedela, že to robím, ako sa mi to už raz predtým stalo, a to v deň, keď umrela Mary Whitneyová a vo mne zamrelo srdce.

Začala som sa obliekať ako zvyčajne a zaprisahávala som sa, že si svoj sen nechám pre seba, lebo komu som v tom dome mohla veriť? Keby som to vyrozprávala ako varovanie, len by ma vysmiali. No keď som vyšla von, aby som napumpovala prvý kýbeľ vody, visela tam bielizeň, ktorú som vyprala deň predtým, odvialo ju na stromy počas nočnej búrky. Zabudla som ju doniesť dovnútra; veľmi sa to na mňa nepodobalo, zabudnúť na niečo také, najmä keď to bola biela bielizeň, na ktorej som tak ťažko pracovala, aby som vyčistila všetky škrvrny; toto bolo pre mňa ďalšie varovné znamenie. A nočné košele a košele, zachytené v korunách stromov, naozaj vyzerali ako anjeli bez hláv, vyzeralo to, akoby vlastné šatstvo nad vami vynášalo verdikt.

Nemohla som zo seba striasť pocit, že nad domom visí kliatba a že niektorí v ňom sú odsúdení umrieť. Keby som mala možnosť hneď vtedy, prijala by som to riziko a odišla by som s podomovým obchodníkom Jeremiahom, a naozaj som chcela za ním utiecť, a bolo by pre mňa lepšie, keby som to urobila, ale nevedela som, kam sa podel.

Doktor Jordan dychtivo píše, ako keby mu ruka nestíhala, a ja som ho nikdy predtým nevidela takého vzrušeného. Moje srdce teší, že sa mi podarilo vnieść trochu radosti do života blížneho, a hovorím si pre seba, chcela by som vedieť, ako to pochopí.

Preložil Marián Gazdík